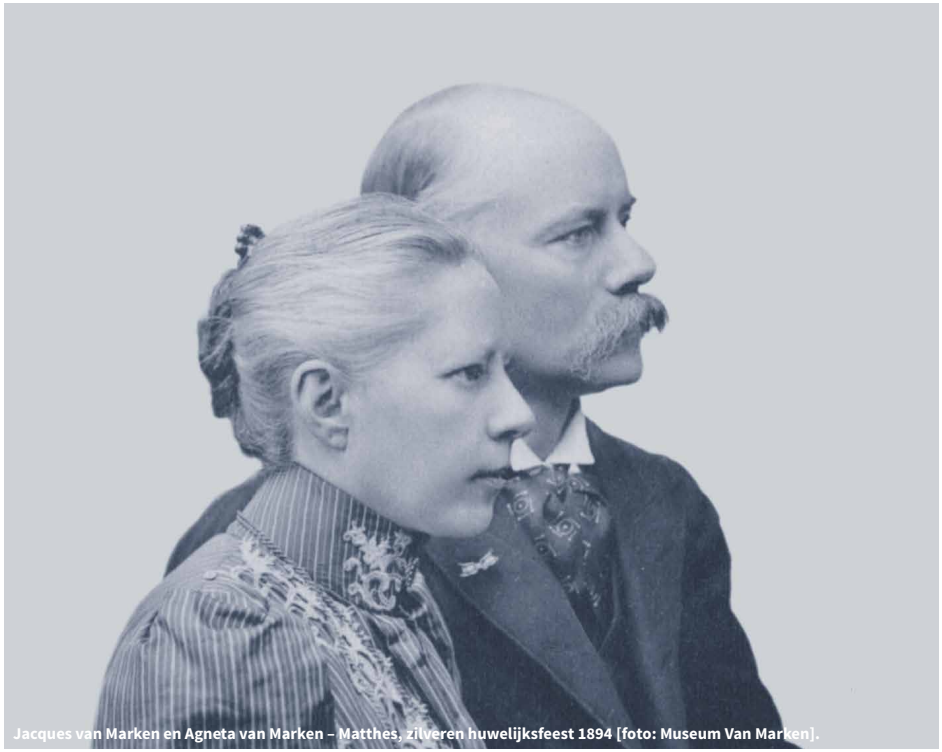

Jacques van Marken en Agneta van Marken – Matthes, zilveren huwelijksfeest 1894 [foto: Museum Van Marken].

Stichting Museum Van Marken

Eerste sociale ondernemers van Nederland in erf- en gedachtegoed

Sinds de oprichting zeven jaar geleden heeft Stichting Museum Van Marken opmerkelijke successen geboekt. De stichting hoopt binnenkort ook landelijke bekendheid aan het bijzondere gedachtegoed en erfgoed van de negentiende-eeuwse sociaal ondernemers Jacques en Agneta van Marken te kunnen geven.

tekst **LUCAS VAN WEES**

Jacques en Agneta van Marken

Jacques van Marken (1845–1906) en Agneta van Marken–Matthes (1847–1909) stonden aan de basis van de Nederlandse Gist- en Spiritusfabriek (nu dsm-firmenich) en de Nederlandse Oliefabriek (later Calvé, nu Unilever) en gelden als de eerste sociaal ondernemers van Nederland. Jacques van Marken was één van de industriële aartsvaders van ons land. Agneta Matthes was zakelijk en privé zijn steun en toeverlaat. Samen organiseerden ze de jaarlijkse Gemeenschapsdagen en realiseerden ze het Agnetapark als modelwijk voor hun arbeiders. Agneta gaf leiding aan haar eigen parfumfabriek Maison Neuve en won internationale prijzen, zoals de eerste prijs op de wereldtentoonstelling van 1880 in Melbourne en een gouden medaille op de Nationale Tentoonstelling van Nederlandsche en Koloniale Nijverheid van 1879. In die tijd ongekend voor een vrouw.

Stichting Museum Van Marken

Naar aanleiding van de publicatie van twee boeken door schrijver Jan van der Mast, en een tentoonstelling ter gelegenheid van 150 jaar gist in 2019, is het ondernemende echtpaar sterk in de belangstelling komen te staan. Dit was aanleiding om Stichting Museum Van Marken op te richten, vanuit de overtuiging dat dit verhaal nog steeds relevant is voor nu en morgen. Het verhaal van de Van Markens is nog steeds actueel, omdat maatschappelijk ondernemen, innovatie en brede welvaart volop in de belangstelling staan.

Agnetapark [foto: Roel van Dorsten].

Van Marken Dag, spreekstalmeester [foto: Roel van Dorsten].

De stichting heeft samen met de betrokken vrijwilligers flink aan de weg getimmerd om zichtbaar te zijn en zich te presenteren. Het aanvankelijke doel om ook snel een museum-gebouw te realiseren is onder andere door de coronacrisis op de achtergrond geraakt. Inmiddels is er een omvangrijke collectie, een bescheiden bezoekerscentrum, zijn er meerdere boeken uitgegeven, is er een website, een webwinkel met leuke producten en worden er vele activiteiten georganiseerd.

Comité van Aanbeveling
Sinds 2022 heeft Stichting Museum Van Marken een Comité van Aanbeveling. Dit comité bestaat uit twaalf prominente personen die de ambities van de stichting ondersteunen en een warm hart toedragen. Het Comité bestaat uit Marja van Bijsterveldt, Frits van Bruggen, Tuur Elzinga, Tim van der Hagen, Inge Massen-Biemans, Wim Pijbes, Kim Putters, Feike Sijbesma, Winnie Sorgdrager, Ingrid Thijssen, Tjark Tjin-A-Tsoi en Nathalie de Vries.

Naast het bestuur zijn circa dertig vrijwilligers actief. Zij zijn essentieel voor het welslagen van evenementen, communicatie en collectiebeheer. De website is het centrale platform voor informatie over evenementen, nieuws en contact. Er is ook een succesvolle webwinkel met boeken en producten. Museum Van Marken wordt voor een belangrijk deel gesteund voor de circa 300 particuliere en zestien zakelijke Vrienden. Deze Vrienden zijn belangrijke stakeholders en ondersteunen het museum in materiële en immateriële zin.

Bezoekerscentrum 'Maison Neuf'
Tegenover het station aan de Westvest 9 is in een oud universiteitsgebouw, waar Jacques van Marken zelf ooit nog als student heeft rondgelopen, een tijdelijk bezoekerscentrum gecreëerd. Er is tweemaal per maand een open huis waar bezoekers kunnen kennismaken met de collectie en een overzichts-tentoonstelling kunnen bekijken. De combinatie van historische presentatie, persoonlijk contact en producten uit de winkel wordt gewaardeerd. Dit versterkt het draagvlak voor de kleinschalige publieksfunctie en biedt perspectief voor plannen om op termijn een meer permanent Van Marken Centrum te realiseren.

Interieur bezoekerscentrum Maison Neuf [foto: Roel van Dorsten].

Collectie en activiteiten
De collectie van Stichting Museum Van Marken omvat objecten, documenten, foto's en publicaties die betrekking hebben op de sociale, industriële en culturele geschiedenis van Delft, met bijzondere focus op de Nederlandse Gist- en Spiritusfabriek en het Agnetapark. In 2026 groeide de collectie verder tot circa 1.000 objecten, mede dankzij schenkingen van oud-medewerkers, hun nabestaanden en recent een grote schenking uit de archieven van dsm-firmenich.

Het grootste jaarlijkse evenement is De Van Marken Dag, geïnspireerd op de vroegere 'Gemeenschapsdag' die het echtpaar Van Marken organiseerde. In de tijd van Jacques en Agneta van Marken speelden verenigingen een grote rol in het sociale leven, passend bij hun idealen van gemeenschapszin en verbroedering. Jong en oud weten ook nu de weg naar het Agnetapark te vinden en inmiddels is het uitgegroeid tot een gezellig evenement met duizenden bezoekers.

In de loop van 2025 is een samenwerking aange-gaan met het filmproductiebedrijf Captains voor de realisatie van een documentaire over de Van Markens. De documentaire is 9 september in première gegaan in Filmhuis Lumen in Delft. Er zijn in Delft vele van de nu al negentien voorstellingen uitverkocht. De ambitie is nu de volgende stap: een landelijke verspreiding van deze documentaire.

Parelsnoer en Erepenning Van Marken
Recent is de het project 'Parelsnoer Van Marken' publiekelijk gelanceerd. Ruimt twintig locaties die betekenisvol waren voor de Van Markens maken onderdeel uit van het 'Parelsnoer', waardoor het museum - ondanks het ontbreken van een fysiek gebouw - toch te bezoeken is.

Vanaf dit jaar wordt de uitreiking van een Van Marken Erepenning georganiseerd. De prijs wordt op de Dag van de Ondernemer op 20 november uitgereikt. De Van Marken Erepenning bekroont innovatief ondernemen dat uitblinkt in maatschappelijk verantwoord en toekomstgericht ondernemerschap in de geest van Jacques van Marken en Agneta van Marken-Matthes.

Over de auteur:
LUCAS VAN WEES is voorzitter van Stichting Museum Van Marken.

Parelsnoer Van Marken [foto: Museum Van Marken].

Poster documentaire 'Ieder uur een woord, een daad' [foto: Museum Van Marken].